

В. М. ДЕМЧЕНКО

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0003-1841-7798

ВОЄННО-ПАТРІОТИЧНА РИТОРИКА ЯК ЗБРОЯ ПРОТИ АГРЕСОРА

У статті на основі теорії інформаційного поля, зокрема положень про інформаційну безпеку, інформаційну гігієну, моральний аспект подання й поширення інформації, риторичну майстерність, проаналізовано новорічний виступ Президента України В. Зеленського напередодні 2023 року – після понад трьохсот днів від початку терористичної агресії Росії в нашу країну. Через загальну призму боротьби України проти імперських сил визначено позитивні риси цього ораторського тексту, які, з одного боку, безпосередньо впливають на слухача / читача, а з іншого – надають правдиву інформацію в різних площинах – інформаційній, психологічній, соціальній, емоційній та риторичній, що підсилює цей позитивний вплив. Зазначено, що інформаційний аспект у тексті передбачає надання достовірної інформації, перевіреної світовими медіа; психологічний передбачає вплив поданого матеріалу на свідомість читача / слухача; соціальний спрямований на формування та зміцнення національної єдності, що допоможе в боротьбі з агресором; емоційний виявляє особисте ставлення оратора до ситуації; риторичний допомагає створити впливовий текст виступу.

Зроблено висновки, що, по-перше, у площині інформаційної безпеки потрібно боротися як проти недостовірності внутрішньої інформації, так і проти умисної дезінформації з боку країни-терориста, що спрямована на дестабілізацію українського суспільства, формування недовіри до влади й сил оборони; по-друге, у площині якості інформаційного потоку потрібно виробляти медійну грамотність, критично сприймаючи інформацію, фільтруючи її та правильно вибираючи надавачів інформації, по-третє, у площині надання інформації актуальною наразі є риторична майстерність – уміння дохідливо й переконливо викладати факти, спонукаючи громаду до боротьби проти агресора. Так, у тексті новорічного виступу Президента України застосовуються різноманітні риторичні засоби та прийоми – метафора й гіпербола, повтор і антитеза, риторичне ствердження та запитання, гасло-заклик, короткі фрази – односкладні й неповні речення; по-четверте, в аналізованому тексті через інформаційний, психологічний, соціальний, емоційний та риторичний аспекти навіюються думки, потрібні для народного єднання, формування оптимізму, впевненості воїнів у своїх силах і перемозі.

Ключові слова: інформаційна безпека, інформаційна гігієна, ораторська майстерність, правила риторики, медійна грамотність, свідомі громадяни.

V. M. DEMCHENKO

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Public Administration
and Local Self-Government
Kherson National Technical University
ORCID: 0000-0003-1841-7798

MILITARY PATRIOTIC RHETORIC AS A WEAPON AGAINST THE AGGRESSOR

Based on the theory of the information field, in particular the provisions on information security, information hygiene, the moral aspect of presenting and disseminating information, rhetorical skill, the article analyzes the New Year's speech of the President of Ukraine V. Zelenskyi on the eve of 2023 – after more than three hundred days since the beginning of Russia's terrorist aggression in our country. Through the general prism of the struggle of Ukraine against the imperial forces, the positive features of this oratorical text have been identified, which, on the one hand, directly affect the listener / reader; and on the other hand, provide truthful information in various levels – informational, psychological, social, emotional and rhetorical, which strengthens this positive influence. It is noted that the informational aspect of the text involves the provision of reliable information verified by the world media, the psychological aspect involves the impact of the presented material on the consciousness of the reader/listener, the social aspect is aimed at the formation and strengthening of national unity, which will help in the fight against the aggressor, the emotional aspect reveals the personal attitude of the speaker to the situation, rhetoric helps to create an influential speech text.

It was concluded that, firstly, in the field of information security, it is necessary to fight both against the unreliability of internal information and against intentional disinformation on the part of the terrorist country, which is aimed at destabilizing Ukrainian society, forming distrust of the authorities and defence forces; secondly, in the plane of the quality of the information flow, it is necessary to develop media literacy, critically perceiving information, filtering it and correctly choosing the providers of information, thirdly, in the plane of presenting information, rhetorical skill is currently relevant – the ability to sincerely, persuasively, convincingly present facts, encouraging community to fight

against the aggressor. Thus, in the text of the New Year speech of the President of Ukraine, various rhetorical devices and techniques are used – metaphor and hyperbole, repetition and antithesis, rhetorical statement and question, slogan-call, short phrases – monosyllabic and incomplete sentences, fourthly, in the analyzed text through informative, psychological, social, emotional and rhetorical aspects suggest thoughts necessary for national unity, formation of optimism, confidence of warriors in their strength and victory.

Key words: *information security, information hygiene, public speaking, rules of rhetoric, media literacy, conscious citizens.*

Постановка проблеми

На законодавчому рівні державниками визначено дефініцію поняття «інформаційна безпека», яка передбачає захист тих самих об'єктів, що й загалом національна безпека, – «життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави» [1]. Проте специфікою цього безпекового відгалуження є запобігання завданню шкоди через усілякі негаразди, пов'язані з функціонуванням і поширенням інформації, – її неповноту, недостовірність, недостатню доступність, «несанкціонований обіг інформації з обмеженим доступом» [1], негативний інформаційно-психологічний вплив, зокрема й умисний. Особливу увагу звертаємо на останнє положення, адже інформація насамперед спрямована на людей-слухачів / читачів, які мають її сприйняти так, як би цього хотів її надавач (переважно, адже суто інформування без певної орієнтованості / навіювання майже не можливе).

У разі такої спрямованості на певний вплив починають діяти вже інші правила – моральні, що має пряий вихід на рівень здоров'я людини – як слухача / читача, так і надавача інформації. Тому ця галузь науки виробила термін «інформаційна гігієна» (із відповідними атрибутами – «забруднення», «зараження», «стихийний медійний шквал» тощо), що передбачає насамперед обізнаність («медійну грамотність»), «уміння критично мислити, аналізувати тексти та вміти їх створювати» (тобто зворотній вплив – на надавача / отримувача) [2]. Особливо це актуально в умовах війни в Україні, коли ми бачимо та відчуваємо атаку агресора не лише забороненою зброєю масового знищення, але й інформаційними засобами, зокрема через телеканали, що транслюють повною мірою дезінформацію з боку Москви. Ця «заражена» інформація впливає на найменш психологічно підготовлені верстви українського населення – людей похилого віку та усіляких маргіналів (так званих пересічних громадян, хоча правильніше говорити – осіб, адже сам термін «громадяни» передбачає свідомих членів суспільства).

У таких умовах учені розробляють різноманітні методики, що надають певні правила сприймання інформації. Наприклад, О. Мороз розробила правила для розрізнення правди та брехні в медіапросторі, що передбачають, по-перше, уміння фільтрувати інформацію через ідентифікацію сайтів (визначення ресурсів, які відверто маніпулюють слухачем або просто хайпують – реалізують своє честолюбство); по-друге, користування лише перевіреними сайтами / блогами (існує навіть так званий білий список Інституту масової інформації); по-третє, власний аудит свого інформаційного поля (відповідно видалення тих «сміттярок»-маніпуляторів); по-четверте, розуміння ворожої вигоди використання інформаційного поля (усілякими засобами розколувати українське суспільство); по-п'яте, розпізнавання фейкового матеріалу (з боку ворога – з єдиною метою – нас залякати будь-яким чином) [3]. Дотримання таких «заходів гігієни» допоможе не лише кожній окремій особі не потрапити під вплив ворожої пропаганди, а й усьому суспільству та державі витримати жорстокий історичний виклик і перемогти агресора-терориста.

Отже, на рівні функціонування інформації та її гігієни існує дві площини – її сприймання та подання, і якщо перша стосується переважно громадян і суспільства, то друга належить спікерам – медійникам і державникам (не зважаємо на поширювачів, які повторюють почуту / прочитану інформацію, часто навіть не замислюючись про її можливу фейковість або хайповість). У такому разі постає термін «риторична майстерність», що передбачає вміння правильно викладати факти – щиро й дохідливо, і взагалі «самостійно мислити, переконувати живим словом, спонукати до дій» [4], а сама риторика була теоретично розроблена ще від часів античності. Виступ оратора передбачав кілька складників, які забезпечували його ефективність, – від власне подання інформації до впливу на слухачів, які в подальшому мали підтримати того лектора чи політичні сили, думки яких він репрезентував у тому виступі: в «екзордіумі» містилися вступні зауваження щодо теми промови, в «експозиції» визначалися її поняття й важливість, у «каузі» надавалися логічні аргументи, у «контраріумі» спростовувалися думки опонента, у «екземпльюмі» наводилися приклади й індуктивні докази, у «тестимоніумі» висловлювання й авторитетні судження, у «конклюдії» – висновки та пропозиції їх використання [4]. Можливо ці складники матимуть інший порядок у наведеному та проаналізованому нами нижче тексті, але вони там обов'язкові, що свідчить про багатовікову традицію красномовства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання риторичної майстерності розглядалися вченими, переважно лінгвістами, у площинах загальної теорії риторики і красномовства (Г. Білавич, Івано-Франківськ, 2020 рік) [5], професійного спілкування (З. Мацюк, Н. Станкевич Н., Львів, 2020 рік) [6], ділової комунікації (Н. Химиця, О. Морушко, Львів, 2016) [7], методики викладання української мови та основ ділової комунікації (Л. Зіневич, В. Красавіна, Чернігів, 2018), вивчення

проблем інформаційного суспільства (Л. Броннікова, Київ, 2018), практичного застосування правил інформаційної гігієни [2], зокрема під час війни (О. Мороз) [3]. Учені – лінгвісти, державники, соціологи, педагоги – докладно проаналізували всі аспекти інформаційної тематики, дослідивши не лише риторичну традицію та сучасні питання подання інформації, але й актуальні проблеми українського державотворення, пов'язані з воєнним протистоянням (зокрема й інформаційним) з агресивним історичним сусідом, який через свою імперську природу завжди зазіхав на політичну свободу та землю України. Тому варто було проаналізувати цю ситуацію в межах певного ораторського тексту, що вмістив у собі різні її аспекти – інформаційний, соціальний, психологічний, емоційний, які характеризують і ситуацію, і особистість оратора-політика.

Формулювання мети дослідження

Відповідно до наведених вище позицій щодо сучасного інформаційного поля, зокрема в умовах війни (й інформаційної також), своєрідної гігієни та моралі його використання, а також теорії риторики об'єктом аналізу ми визначили новорічну промову Президента України В. Зеленського, виголошену напередодні 2023 року, коли сплило понад триста днів від початку терористичної агресії Росії в нашу країну [10]. Тобто мета статті – проаналізувати цей виступ відповідно до традицій ораторського мистецтва та правил дотримання інформаційної гігієни.

Викладення основного матеріалу дослідження

Не розподіляючи текст виступу на традиційні частини – «екзордіум», «експозицію», «каузу», «контраріум», «екземпліум», «тестимоніум», «конклюдію» – задля визначення риторичної схеми, ми проаналізували його за контентуальними аспектами (із контекстними зауваженнями) та за власне мовними ознаками, що характеризують ораторську майстерність. Відразу зауважимо, що реальне авторство тексту в такому аналізі ми не фіксуємо, акцентуючи на його значенні в таких аспектах, як інформаційний, емоційний, психологічний, соціальний, риторичний.

Інформаційний аспект

Передбачає надання основної інформації, що може бути попередньо й не відома читачу / слухачу. Ця інформація може бути відкритою («Як наші люди зупиняли колони їхньої техніки»; «Як дід зупиняв руками танк»; «Як жінка збила дрон банкою помідорів»; «Як в окупації крали ворожі танки»; «Як збирали за години на “Ловців Шахедів”, морські дрони, броньовики, швидкі й “Байрактари”»; «Як витримали всі погрози, обстріли, касетні бомби, крилаті ракети, темряву й холод»), тобто навіть не знаючи цих історій, людина отримає інформацію та зацікавиться нею для подальшого більш докладного ознайомлення.

Ця інформація може бути прихованою («Ми побачили, хто є хто. На що здатні друзі, вороги, а головне – на що здатні ми самі»; «24 лютого мільйони з нас зробили вибір»), тобто її розшифрують лише українські громадяни, які стали учасниками цих подій: відчували сутність ворога, яка була прихована за родинними й робочими зв'язками; в умовах окупації побачили тих, хто став зрадником; відчували гордість за земляків, які не скорилися ворогу; багато навіть літніх чоловіків і молодих жінок пішли добровольцями на фронт захищати Україну, а хто потрапив в окупацію – ненавиділи ворогів, борючись іншими засобами – ігноруючи віроломну брехню, слухаючи лише українські інформаційні канали, здійснюючи мовчазне саботування наказів окупантів або й розвішуючи жовті та сині стрічки на деревах і навіть малюючи український прапор на стінах будинків.

Інформація може бути звернена до обізнаних українців, і тому короткі односкладні називні речення кожне окремо викликають у пам'яті цілу історію, пов'язану з героїзмом або захисників («Оборона Києва», «Харків», «Острів Зміїний», «Антонівський міст»), або місцевих жителів («Миколаїв», «Ізюм, Балаклія й Куп'янськ», «Херсон»), або з воєнними звитягами («Чорнобаївка», «НІМАРС», «Кримський міст», «Нептун», «Крейсер “Москва”»), або просто передає воєнний гумор («Бавовна», «Русській воєнний корабель»). Щодо гумору слід зауважити, що це можливо перше протистояння у світовій історії, коли одна сторона із самого початку висміює іншу, незважаючи на навіть трагічні ситуації. Інша ж сторона не лише постійно потрапляє в конфузні ситуації, але збільшує цю конфузність недоцільними виправданнями на кшталт бойових гусей, бджіл, безпеки Чорнобильської зони, куріння на кораблях, що призвело до їх знищення вогнем, тощо. Усі російські фейкові закиди легко спростовуються фахівцями комп'ютерної техніки, космічними супутниками, що ставить агресора поза нормами світової цивілізації. Так, у миколаївських дворах чітко видно сліди від касетних бомб, що 100-відсотково доводить застосування агресором (і саме ним) забороненої зброї масового враження.

Інформація може бути звернена до іноземців або наших громадян, які перебувають, як кажуть, не «в темі», не отримуючи з певних причин правдивих даних про війну («Світ почув Україну», «Європарламент», «Бундестаг, парламент Британії, Кнесет, Конгрес США», «На головних площах у Торонто, Нью-Йорку, Лондоні, Варшаві, Флоренції, Сіднеї»). Цим переліком доводиться увага до наших подій із боку найвпливовіших країн, а поза рядом залишається величезна їхня допомога, без якої не було б наших перемог. На цій допомозі весь час наголошується в медіазасобах – на відміну від радянських, які ніколи не акцентували на аналогічному внеску США в перемогу над фашистською Німеччиною.

Психологічний аспект

Передбачає вплив на читача / слухача, навіювання певних думок, які потрібні для народного єднання, формування оптимізму, упевненості воїнів у своїх силах і перемозі. Так, для єднання призначений займенник *ми*

і відповідні дієслова при ньому: «Цей рік поранив нас у серце. Ми виплакали всі сльози. Прокричали всі молитви. 311 днів. Про кожну хвилину нам є що сказати».

Якщо в усному тексті увага слухача зосереджується за допомогою пауз (коротких або подовжених), то у друкованому вони позначаються через пропущені рядки та короткі речення. Зауважимо, що про це безпосередньо тут і говориться: «Але більшість слів – зайві. Вони не потрібні. Не потрібні пояснення, прикраси. Потрібна тиша. Щоб почути. Потрібні паузи. Щоб усвідомити». Подальше перерахування драматичних подій і образів неначе входить у цю тишу гострим ножом. Особливо гостро між назвами міст сприймаються згадки про дітей – жертв бомбардувань держави-терориста: «Краматорськ. Вокзал. *Іграшка*» (конячка у крові, зображення якої зірвало Інтернет); «Маріуполь. Драмтеатр. Напис “*Діти*”» (напис на бомбосховищі. Терористи бомбардували місто, незважаючи на такі позначення); «Одеса. Багатоповерхівка. *Дівчинка. Три місяці*»; «Вільнянськ. Пологовий. *Немовля. Два дні*». Усі зазначені факти зафіксовані міжнародними службами як воєнні злочини Росії, і всі відмовки з того боку спрямовані лише на одне – обман власного народу. Це ж стосується і власне бойових дій («Оленівка». «Азовсталь»), де так само порушувалися декларовані в конвенціях закони війни. Зауважимо, що цими порушеннями та їх ігноруванням Росія довела перед усім світом свою приналежність не до європейського світу, а до східних деспотій, зокрема її давнього вчителя Чингізхана.

Поряд із безпосереднім впливом на читача / слухача текст містить чимало прикладів психологічного навіювання. Так, у фрагменті «в мить, коли здається, що ти вже не можеш іти далі, *згадайте, що ми вже з вами проїшли*» звернення спрямовано на формування оптимістичного ставлення до важких подій. Лише це й рятувало багатьох людей від стресу й остаточної зневіри як у власні сили, так і сили ЗСУ. Люди переносили час звільнення з місяця в місяць, вірячи в це, молилися ЗСУ та за ЗСУ. Фраза «віримо в Бога» була змінена на «віримо в ЗСУ», і від цього ставало набагато легше. Саме тому так гаряче зустрічали наших воїнів у звільнених містах і селах.

Соціальний аспект

Передбачає виховання населення країни, перетворення його на свідомих громадян. Цей аспект аналізуємо в індивідуальному й регіональному вимірах.

У першому разі фіксуємо використання займенників *ми* та *наші* зі збірним значенням: «*Ми повірили в себе й у свої сили. Збройні Сили України. Розвідку. Нацгвардію. СБУ. ССО. Прикордонників. Тероборону. ППО. Поліцію. ДСНС. Усі наші сили оборони й безпеки*». Тобто при цьому надається перелік усіх різновидів воєнних сил, що формує почуття і гордості за цю силу, і спокою за власну домівку й родину, і впевненості в остаточної перемозі над ворогом.

Займенники *кожен*, *всі* формують почуття єдності в патріотичному виборі громадян, а також відзначають важливість кожного з них на своєму місці: «*На війні важливий кожен*», «*Хто тримає в руках зброю, кермо авто, штурвал судна чи літака, скальпель чи указку*», «*Кожен, хто за ноутбуком, хто керує комбайном, потягом*», «*Хто на блокпосту й на електростанції*», «*Журналісти й дипломати, комунальники та рятувальники*», «*Всі. Хто працює. Вчиться в університеті або школі. І навіть ті, хто тільки вчиться ходити*». Після прочитання / прослуховування цього фрагменту відразу виникає почуття, що Президент нікого не забув (! – наше акцентування), а це дуже важливо в такий момент. Тобто, як говорилося ще навесні, кожен перебуває на своєму фронті, і навіть багато з тих, хто виїхав відразу в Європу, там провадить активну волонтерську чи пропагандистську діяльність.

До цього слід додати, що з перших днів війни люди віддавали на потреби ЗСУ та волонтерам свою зарплатню, багато хто продавав для цього власне майно, а деякі адміни збирали за кілька хвилин мільйони гривень від своїх читачів, у подальшому звітуючи про куплені бронезилети, бронемашини, безпілотники (й навіть арендований супутник).

У регіональному / місцевому вимірі в тексті окремо говориться про деякі «незламні регіони України», де кожне місце отримує свої епітети: Харків – «*понівечений, але нескорений*», «*українське місто. Місто-герой*»; Миколаїв – «*незламний. Героїчно витримує всі удари*»; Сумщина – «*кістка в горлі окупантів*»; «*Сумщина – це сила*»; Дніпро – «*опора й надійний тил нашого фронту*»; Одеса – «*сонячна й привітна, тепер – фортеця. Світова фортеця*», «*захищає нас і яка захищає світ*»; Херсон – «*героїчні люди!*», «*Обличчя Херсона посічене уламками снарядів*»; Київщина й Київ – «*серце наше*». Відзначено й міста, що стали «прихистком для мільйонів українців» (Рівне, Івано-Франківськ, Тернопіль, Вінниця), що передають «мільйони тонн допомоги з Європи та світу» (Львів, Ужгород, Чернівці, Луцьк), що приймають «в евакуації бізнес, підприємства, університети» (Хмельницький, Житомир, Кропивницький, Полтава, Черкаси), що мають чекати й дочекатися визволення (Донбас, Луганщина, Крим). Тобто цим переліком доведено, що країна живе, бореться, усі виконують свої функції, вірять у перемогу й бажають її настання, влада об'єднана та виконує свої обов'язки – як виконавча, так і законодавча.

Емоційний аспект

Полягає в особистому сприйнятті проголошеного, що виявляється в емоційних висловлюваннях, реалізованих у формі окличних речень із використанням особового займенника *я* та відповідних семантично маркованих слів: «*Я тишаюся вами всіма, наші воїни!*»; «*Я захоплююся вами всіма*»; «*Я хочу сказати всім вам: українці, ви неймовірні!*» Узагалі риторичний оклик – це обов'язковий компонент такого виступу, де оратор поєднує свої емоції

з емоціями слухачів / читачів, показуючи, що вони не від'ємні між собою. Загалом емоціями наповнений увесь текст, це його головна ознака.

Риторичний аспект

Полягає у визначенні рис ораторської майстерності, що виявляються на власне мовному рівні. Так, провідна риса тексту – використання коротких фраз, що мають форму неповних й односкладних речень: «Цей рік почався 24 лютого. Без передмов і прелюдій. Різко. Рано. О 4-й годині» (перше речення – повне, бо це зачин усього виступу). Серед таких неповних речень відзначаються прислівникові конструкції з семантикою ознаки чи стану: «Було *темно*. Було *гучно*. Багатьом було *складно*, комусь – *страшно*. Минуло 311 днів. Нам усе ще може бути *темно*, *гучно* й *складно*. Але нам точно вже ніколи не буде *страшно*. І ніколи не буде *соромно*». Це не дивно, адже семантика стану найкраще передає загальні відчуття початку війни, що в будь-якому разі є жахливими, для когось – узагалі катастрофічними. Були люди, які кінчали життя самогубством від почуття безвиході та відповідного стресу. Як ніколи, саме тоді потрібна була психологічна допомога українцям. Але час пройшов, і люди звикли до звуків війни: у Херсоні діти навіть гралися на майданчиках на фоні недалекої канонади, а в Миколаєві та Києві – під звуки голосної сирени. Почуття страху і справді потроху нівелюється, адже, по-перше, під час війни існує атмосфера такої собі невблаганності долі, а по-друге – є спокій, коли поряд ЗСУ.

Дуже частими є називні конструкції («Зустріч ворога. Опір і боротьба»), особливо в переліках міст і регіонів, які ми наводили вище. Хоча така «називність» (сталість) властива й іншим синтаксичним конструкціям – наприклад, риторичним твердженням і запитанням («Ми всі – одна сім'я. Одна Україна»; «Це був наш рік. Рік України. Рік українців»; «Чи є щось, що може нас злякати? Ні. Чи є хтось, хто може нас зупинити? Ні»). Ці форми також є традиційними в ораторських виступах, адже поряд зі ствердженням поданої думки вони мають ознаку гасла, яке мусить закарбуватися у свідомості слухача / читача.

Такими гаслами наповнений текст виступу Президента. Ми вже зазначали його основну думку – єднання народу в боротьбі з агресором. Наприклад, фраза «*Ми вистояли на ногах*, бо було те, що нас тримало. *Наш дух*» акцентує на провідній місії духу (поряд із зазначеною вище вірою). Можна зробити висновок, що віра тримає на ногах народний загал (зокрема тих, хто був і є в окупації), а дух – воїнів усіх різновидів, а також волонтерів, які також схожі на воїнів.

У фразі «У великій війні немає маленьких справ. Немає непотрібних. *Кожен із нас – борець. Кожен із нас – фронт. Кожен із нас – основа оборони*» висловлено вже зазначену нами вище думку – кожна людина діяла на своєму особистому фронті, і саме в цьому полягає єднання українців у межах однієї спільної мети. Але українці й так «дивують». Українцям аплодують. Українці надихають». Останнє розуміємо як надання прикладу іншим народам, які до цього часу перебувають під впливом московської імперії (наприклад, білорусам, вірменам, молдованам тощо).

Відомим риторичним засобом є антитеза, що передбачає протиставлення. Так, у фрагменті «Не білий прапор, а *синьо-жовтий стяг*. Не втеча, а *зустріч*» говориться про вибір українців, що постав перед ними після 24 лютого. І саме другі частини цих фраз не лише показують, що ми вибрали, а й стверджують цей вибір, роблять його гаслом. Це було важливим вибором, адже ворожа пропаганда всілякими засобами намагалася переконати українців здатися, скинути владу й повернутися в коло імперії, а не дивитися в бік Європи. Україна ж зробила інший вибір, і тому «змінити світ», і тому «світ відкрив Україну». Як висновок – гасло «Ми йдемо у Євросоюз і НАТО».

Також у тексті можна відзначити використання гіперболи («Вибухи 24 лютого нас оглушили», «Світ відчув Україну. Україна в медіа. У серцях людей. У топі пошуку Google»), метафори («Перші ракети остаточно *зруйнували лабіринт ілюзій*»), що може мати характер натяку («24 лютого *ми прокинулись*. Інші ми. Інший народ. Інші українці). Тобто метафора показує тут переродження населення України в українців, формування політичної нації, для частини якої ілюзії якогось «руського миру» з «дружбою народів», «старшим братом» були зруйновані, а більша частина відразу вийшла на майдани показати всьому світові, що вони – українці.

Ефективним прийомом є й повтор. Так, дієслово *перемогти* повторюється в тексті 8 разів, часом насичуючи окремі фрагменти. Наприклад: «24 лютого ми почали творити нашу *перемогу*. З багатьох цеглинок – сотень інших *перемог*»; «*Ми перемогли* паніку. Не розбіглися, а зібралися. *Ми перемогли* сумніви, зневіру, страх». Така насиченість створює атмосферу віри в перемогу, чому допомагає й повтор прислівника *тут* із займенниками: «Я тут. Ми тут. Ви тут. Усі тут. Ми всі – це Україна».

Висновки

Відповідно до мети нашого дослідження можна зробити певні висновки.

1. Поняття «інформаційна безпека» передбачає захист життєво важливих інтересів громадянина, суспільства й держави від усіляких негараздів, пов'язаних із функціонуванням і поширенням інформації, зокрема її недостовірності, по-перше, та прямого умисного впливу з боку ворогів України – по-друге. Це особливо важливо в умовах війни, коли агресор-терорист використовує, зокрема, й інформаційні важелі, що негативно впливають на пересічного українця – несвідому й маргінальну особу.

2. У площині якості та спрямованості інформаційного потоку діють правила «інформаційної гігієни», що запобігають зараженню від «стихійного медійного шквалу» недостовірними даними, які в умовах терористичної агресії застосовуються ворогом для дестабілізації українського суспільства, формування недовіри до влади й сил оборони. З іншого боку, медійна грамотність – уміння критично сприймати інформацію, фільтрувати її, правильно ідентифікувати медійні ресурси, уникати фейків і хайпів – є також зброєю, що протистоїть ворожій пропаганді.

3. У площині подання інформації актуальною є риторична майстерність – уміння щиро, дохідливо, переконливо викладати факти, спонукаючи громаду до боротьби проти агресора. Саме таким є новорічний виступ Президента України В. Зеленського, виголошений напередодні 2023 року. За правилами ще античного красномовства, в аналізованому тексті застосовуються різноманітні риторичні засоби та прийоми – метафора й гіпербола, повтор і антитеза, риторичне ствердження та запитання, гасло-заклик, короткі фрази – односкладні й неповні речення.

4. У тексті виступу виділено інформаційний, психологічний, соціальний, емоційний та риторичний аспекти, які кожен зі свого боку підсилюють цей вплив: надають правдиву, перевірену світовими медіа інформацію; навівають думки, потрібні для народного єднання, формування оптимізму, впевненості воїнів у своїх силах і перемозі; виховують населення країни, перетворюючи його на свідому громаду; доводять, що країна живе, бореться, усі виконують свої функції, вірять у перемогу, влада об'єднана та виконує свої обов'язки, а Президент пишається своїм народом.

Список використаної літератури

1. Про засади інформаційної безпеки України. Проект Закону України. *Ліга Закон*. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JG3TH00A?an=3>
2. Інформаційна гігієна в мережі. URL : <https://taslife.com.ua/blog/information-hygiene>
3. Інформаційна гігієна під час війни: 7 базових правил. *Освіторія*. URL : <https://osvitoria.media/experience/informatsijna-gigiyena-pid-chas-vijny-7-bazovyh-pravyl/>
4. Риторика. URL : http://academy.apbu.edu.ua/e-books/pub_324/3389.html
5. Білавич Г. Основи риторики і красномовства. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2020. 211 с.
6. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування. Львів : Каравела, 2020. 352 с.
7. Химиця Н.О., Морушко О.О. Ділова комунікація: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. 208 с.
8. Фахова українська мова та основи ділової комунікації Методичні вказівки до курсу для самостійної роботи студентів всіх спеціальностей / укл.: Л. В. Зіневич, В. В. Красавіна. Чернігів : ЧНТУ, 2018. 39 с.
9. Броннікова Л.В. Комунікативні традиції та новації в науці інформаційного суспільства. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія*. К.: НАУ, № 1(27). 2018. С. 39-43.
10. Вітання Президента Зеленського з Новим 2023 роком. URL : <https://tsn.ua/ukrayina/vitannya-prezidenta-zelenskogo-z-novim-2023-rokom-2234743.html>

References

1. Pro zasady informatsiyanoi bezpeky Ukrainy. Proyekt Zakonu Ukrainy [About the principles of information security of Ukraine. Draft Law of Ukraine]. Liha Zakon [Law League]. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/JG3TH00A?an=3>
2. Informatsiyana hihiyena v merezhi [Information hygiene in the network]. URL : <https://taslife.com.ua/blog/information-hygiene>
3. Informatsiyana hihiyena pid chas viyny: 7 bazovykh pravyl [Information hygiene during war: 7 basic rules]. *Osvitoriya* [Osvitoria]. URL : <https://osvitoria.media/experience/informatsijna-gigiyena-pid-chas-vijny-7-bazovyh-pravyl/>
4. Rytoryka [Rhetoric]. URL : http://academy.apbu.edu.ua/e-books/pub_324/3389.html
5. Bilavych H. (2020) Osnovy rytoryky i krasnomovstva. Navchal'no-metodychnyy posibnyk [Fundamentals of rhetoric and eloquence. Educational and methodological manual]. Ivano-Frankivs'k, 211 s.
6. Matsyuk Z., Stankevych N. (2020) Ukrayins'ka mova profesijnoho spilkuvannya [Ukrainian language of professional communication]. L'viv : Karavela, 352 s.
7. Khymytsya N.O., Morushko O.O. (2016) Dilova komunikatsiya: navchal'nyy posibnyk [Business communication: study guide]. L'viv: Vydavnytstvo L'vivs'koyi politekhniki, 208 s.
8. Fakhova ukrayins'ka mova ta osnovy dilovoyi komunikatsiyi. Metodychni vkazivky do kursu dlya samostiyanoi roboty studentiv vsikh spetsial'nostey [Ukrainian language and basics of business communication. Methodical instructions for the course for independent work of students of all specialties] / uкл.: Л. В. Зіневич, В. В. Красавіна. Чернігів : ЧНТУ, 2018. 39 с.

9. Bronnikova L.V. (2018) Komunikatyvni tradytsiyi ta novatsiyi v nauksi informatsiynoho suspil'stva [Communicative traditions and innovations in the science of information society]. Visnyk Natsional'noho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Filosofiya. Kul'turolohiya [Bulletin of the National Aviation University. Series: Philosophy. Culturology]. K.: NAU, № 1(27). S. 39-43.

10. Vitannya Prezydenta Zelens'koho z Novym 2023 rokom [Congratulations to President Zelensky on the New Year 2023]. URL : <https://tsn.ua/ukrayina/vitannya-prezidenta-zelenskogo-z-novim-2023-rokom-2234743.html>